NRK Trusselvurdering

2022

Klassifisering: Åpen

Kampen om sannheten

Foto: Ole Kaland/NRK

NRK har som formål å oppfylle demokratiske, sosiale og kulturelle behov i det norske samfunnet. For at vi skal kunne ivareta dette oppdraget må publikum ha tillit til oss. Tillit bygges over tid, men kan rives ned på et blunk.

Når vi nå på eget initiativ presenterer en trusselvurdering for NRK, er det for å gjøre oss bedre i stand til å gjøre kloke vurderinger knyttet til den risikoen som truslene representerer. Gjennom dette arbeidet sikrer vi at NRK fortsatt skal kunne utføre oppdraget vi har som allmennkringkaster.

Den urolige verdenssituasjonen og de nasjonale trusselvurderingene forteller oss at kampen om sannheten blir viktigere og viktigere. God journalistikk skal bidra til at den økte trusselen som falske nyheter representerer ikke får fotfeste. Her spiller NRK en nøkkelrolle.

Det er en klar sammenheng mellom journalistikk og arbeid med sikkerhet og beredskap. Gjennom systematisk arbeid med å redusere risiko sikrer vi journalistikken gode arbeidsvilkår. Men for at vi skal kunne sette inn ressursene der det har størst effekt, må vi kjenne truslene. Det er det trusselvurderingen skal hjelpe oss med.

NRK jobber systematisk med sikkerhet og beredskap, og vi har fokus på at god sikkerhetskultur skal være en naturlig del av arbeidshverdagen for alle våre medarbeidere. Trusselaktørene utvikler hele tiden nye metoder for å nå sine mål, og trusselsituasjonen for NRK er mer kompleks nå enn for 10 år siden. Det betyr at vi som organisasjon kontinuerlig må tilpasse oss et trusselbilde i stadig endring.

Jeg håper at denne trusselvurderingen for NRK også kan være nyttig for andre virksomheter, ikke minst som inspirasjon i det viktige arbeidet med sikkerhet og beredskap.

Vibeke Fürst Haugen

Kringkastingssjef

Innholdsfortegnelse

Hvorfor en egen trusselvudering for NRK?	3
Aktuelt	**5**
Journalistikk i et geopolitisk perspektiv	6
Desinformasjon og falske nyheter som en trussel	7
Trusselen fra innsiden	8
Leverandørkjeder og tredjeparter	9
Trusler	**10**
Desinformasjon og påvirkning	11
Digitale angrep	13
Vold og trusler mot NRK medarbeidere	15
Tyveri og innbrudd	16
Spionasje og informasjonstyveri	17
Bedrageri mot NRK og NRK-medarbeidere	18
Terrorisme og voldelig ekstremisme	19
Om NRKs trusselvurdering	**20**

Hvorfor en egen trusselvurdering for NRK?

Foto: Christian Fougner/NRK

Etter 22.juli 2011 opplevde mange faren for bombeeksplosjon som høy. Her i NRK etablerte vi kjøretøysperrer på Marienlyst for å redusere risikoen for at dette skulle skje hos oss. I dag er det andre trusler som fremstår som mer sannsynlige og som krever helt andre tiltak.

Hva kan påvirke NRKs evne til å publisere innhold, til å være på lufta eller beskytte kilder, og hvilke trusler må vi være forberedt på for å bevare tillit og troverdighet hos publikum? En årlig trusselvurdering omhandler potensielle villede handlinger fra ulike aktører og skal hjelpe oss med å redusere risiko. For å gjøre det, må NRK kjenne trusselbildet, som stadig er i endring.

NRKs trusselvurdering bygger på et analysearbeid gjennomført våren 2022. Analysene er basert på de nasjonale vurderingene, samt hendelser og erfaringer i egen og andre sammenlignbare organisasjoner. Den inngår som en del av NRKs helhetlige arbeid med sikkerhet og beredskap, i det vi kaller ledelsessystem for sikkerhet.

Denne trusselvurderingen er et nødvendig grunnlag for risikoarbeidet i NRK, som igjen skal hjelpe oss med å sette inn ressursene der det har mest effekt med tanke på å redusere risiko. Den vil også kunne være et nyttig hjelpemiddel og gi innsikt i arbeidet med å utarbeide risikovurderinger rundt i organisasjonen.

Den skal også bidra til å øke bevisstheten hos hver enkelt medarbeider og dermed styrke sikkerhetskulturen i hele NRK. Målgruppen er alle medarbeidere og ledere i NRK og ikke primært de som jobber med sikkerhet i det daglige. Det er derfor nyttig å diskutere temaer fra trusselvurderingen i ulike samlinger og møter, og som forberedelse og planlegging av ulike prosjekter.

Øyvind Vasaasen

Sikkerhetssjef

Aktuelt

Foto: Gunnar Bratthammer/NRK

Journalistikk i et geopolitisk perspektiv

Halvor Ekeland på direkten kort tid før NRKs team ble arrestert i Qatar. Foto: Lokman Ghorbani/NRK

«Vi er journalister, vår oppgave er klar – å skille mellom fakta og usannheter» sa Dmitrij Muratov da han fikk Nobels fredspris i desember 2021. Sammen med Maria Ressa fikk Muratov som redaktør i Novaya Gazeta, prisen for sin innsats for ytringsfrihet, som en forutsetning for demokrati og varig fred. Mindre enn fire måneder senere ble Novaya Gazeta tvunget til å stanse all produksjon i Russland etter at avisen mottok sin andre advarsel fra russiske myndigheter.

4. mars innførte Russland en ny medielov som kan gi opptil 15 års fengsel for å rapportere det de kaller «falske nyheter». Krigen i Ukraina skulle kalles en militær spesialoperasjon. NRK og flere andre vestlige mediehus hentet hjem sine korrespondenter, men de fleste returnerte etter kort tid–til et enda mer krevende land å drive journalistikk fra.

NRK og andre frie mediers tilstedeværelse i Ukraina er svært viktig for å få tilgang til fakta om hva som skjer og har skjedd i krigen. NRKs journalister Morten Jentoft og Mohammed Alayoubi var av de første journalistene i Butsja etter at russiske styrker trakk seg tilbake. De kunne med egne øyne se døde som lå på gata og rapportere om grusomhetene. Da blir konspirasjonene om at det var lagt ut levende skuespillere enkelt å tilbakevise. Dessverre har flere journalister betalt en for høy pris.

Pr. 1. august er åtte journalister drept i krigen i Ukraina. I Mexico, der lokale journalister er mest utsatte, er ni drept så langt i år. Pressefrihet og ytringsfrihet er truet i mange land. På verdensbasis er 509 journalister i fengsel på bakgrunn av sitt arbeid, i Kina alene 108, ifølge Reporters Without Borders.

Arrestasjonen av NRKs team i Qatar i november 2021, er også et eksempel på dette. Halvor Ekeland (bilde) og Lokman Ghorbani ble arrestert og avhørt i 32 timer, alt utstyr ble konfiskert og opptakene slettet. Ett annet eksempel er BBCs Nick Watt som i juni 2021 ble jaget i Londons gater av anti-lockdown demonstranter som ropte forræder (traitor). Konspirasjonsteorier rundt pandemien har i mange land bidratt til hat mot journalister.

For femte år på rad kåret Reportere uten grenser Norge til best på pressefrihet i 2021. Men norske medier fikk til tross for det ikke rapportere på innsiden av norske intensiv-avdelinger da koronapandemien traff landet våren 2020. Det var NRKs korrespondent Roger Sevrin Bruland sine rapporter fra italienske sykehus som viste alvoret. Kina, der pandemien startet, er ranket som 175 av 180 i pressefrihet, og NRKs korrespondent i landet blir stadig hindret i sitt arbeid, stoppet av politiet og gitt begrensninger.

Desinformasjon og falske nyheter som en trussel

av Per Arne Kalbakk, *etikkredaktør*

Foto: Skjermbilde fra Dagsrevyen 24. desember 2021

De siste årene har mengden av desinformasjon og falsk informasjon vært stadig økende, særlig knyttet til krig og krisesituasjoner. Koronapandemien og Ukraina-krigen er typiske eksempler på situasjoner hvor det sendes ut store mengder desinformasjon med mål om å villede folk eller splitte samfunn. Sosiale medier er den primære plattformen som brukes til spredning av denne typen informasjon, men også tradisjonelle mediekanaler brukes for å nå fram med falskt eller misvisende innhold.

Store redaktørstyrte medier som NRK er et viktig mål for desinformasjon, og dette skjerper også kravene til kildekritikk. 24. desember i fjor videreformidlet Dagsrevyen deler av en reportasje fra en russisk statskontrollert tv-stasjon, der en leder for russisk-støttede separatister i Øst-Ukraina kom med helt udokumenterte påstander om at ukrainske militsgrupper planla angrep med kjemiske våpen. Reportasjen kom til NRK via nyhetsbyrået Associated Press, men materialet burde vært behandlet mer kritisk hos oss med tydeligere forbehold og mer kontekst. Etter Russlands invasjon av Ukraina formidles det fortsatt bilder og video via nyhetsbyråer og sosiale medier som kan framstå som journalistisk innhold, men som i realiteten stammer fra myndighetskilder eller stridende parter.

Som følge av dette har NRK skjerpet kravene til kildekritikk i vår behandling av innhold fra eksterne kilder. Etter utbruddet av Ukraina-krigen etablerte vi en egen bildeverifiseringsdesk som jobber kontinuerlig med å faktasjekke bilder og video som kommer inn fra krigsområdene. Dette arbeidet ble senere utvidet til et samarbeid mellom NRK og andre norske mediehus gjennom Faktisk.no. De gangene vi bruker verifisert innhold fra ikke-redaksjonelle kilder eller medier som ikke er uavhengige er det krav til tydelig merking av innholdet.

Arbeidet med disse tiltakene og rutinene har gitt oss verdifull erfaring og kompetanse med å motvirke desinformasjon. I årene framover blir det viktig for oss å videreføre og videreutvikle denne kildekritiske kompetansen.

Trusselen fra innsiden

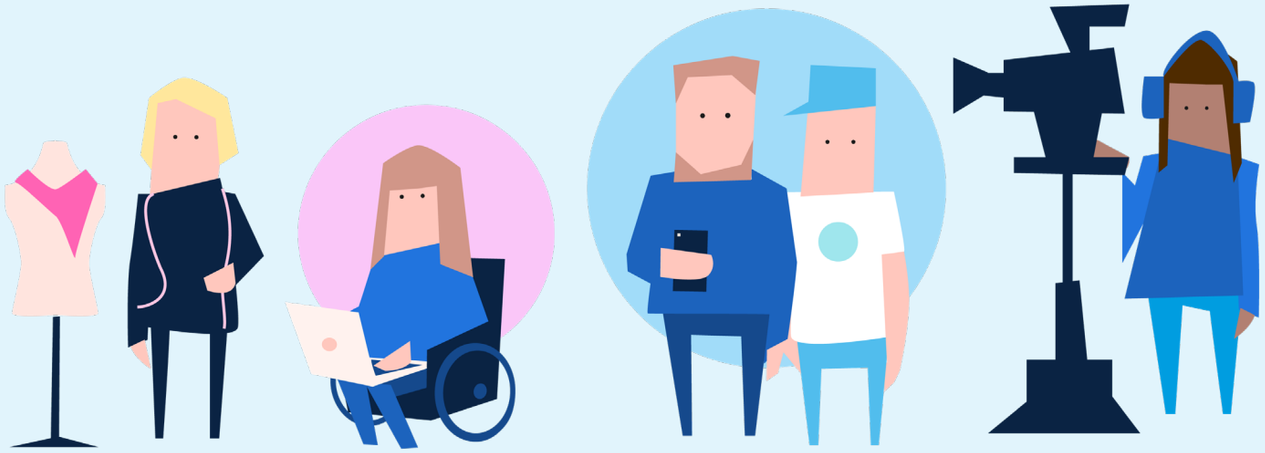

Illustrasjon: Renate Rognan/NRK

For mange trusselaktører er det et viktig mål å oppnå kontakt og etablere en relasjon til medarbeidere på innsiden av en organisasjon. Flere virksomheter forteller om medarbeidere som er blitt lokket med store pengesummer for å gi fra seg tilganger til viktige datasystemer. Andre kan bli presset til å gi fra seg informasjon.

Krigen i Ukraina har senket terskelen for å gjennomføre slike operasjoner og de nasjonale trusselvurderingene peker på økt risikovilje hos aktører som kan ha nytte av å hente ut informasjon fra virksomheter på denne måten.

Gjennom vår journalistikk og vårt kontaktnett sitter NRK-medarbeidere på mye nyttig informasjon for potensielle trusselaktører. Slik informasjon kan benyttes for å få bedre kunnskap om forhold i Norge som for eksempel kan benyttes i en påvirkningsoperasjon som tar sikte på endre det politiske ordskiftet.

Tilgangsinformasjon til NRKs datasystemer har også stor verdi. Denne type informasjon er salgsvare og kan ende opp hos en statlig aktør selv om den skulle være hentet ut av en kriminell gruppe. Informasjonen som kan hentes ut fra NRK ved at tilganger eventuelt har kommet på avveie vil kunne bli solgt på det mørke nettet.

I følge de nasjonale trusselvurderingene er medarbeidere med bakgrunn fra Kina, Russland og Iran ekstra sårbare. De kan for eksempel bli kontaktet av ambassadepersonell i en sosial sammenheng, men hvor det langsiktige målet er å hente ut informasjon.

NRK gjennomfører sårbarhetssamtaler både med medarbeidere fra de tre landene som trekkes frem i de nasjonale trusselvurderingene og med medarbeidere som innehar sentrale tilganger. Målet er å øke bevisstheten og å gi den enkelte råd om hvordan en slik situasjon skal håndteres. Mange kan oppleve det som tabu å snakke om dette, men kunnskap om trusselbildet reduserer innsiderisikoen.

Leverandørkjeder og tredjeparter

Foto: Christian Fougner/NRK

NRK har flere tusen avtaleparter. Avhengighet av leverandører og tredjeparter har blitt fremhevet som en av topprisikoene i flere offentlige risiko- og trusselvurderinger de siste årene. God kontroll på sikkerheten i alle ledd er derfor svært viktig i alle avtaleforhold med leverandører og andre tredjeparter.

Det kan ofte være enklere å få tilgang til en virksomhets sensitive informasjon eller andre verdier gjennom en underleverandør, enn ved å angripe virksomheten direkte. Slike leverandørkjedeangrep har vi sett flere tilfeller av de siste årene, med dataangrepet mot Choice i desember 2021 som et eksempel på dette. Her ble e-postsystemet hos en reiselivsaktør hacket, og e-postkorrespondanse videre med Choice ble veien inn for skadevaren.

Media og kringkastingsmarkedet er i rask endring mot standardisert IT. Dette fører til turbulens i markedet med sammenslåinger, overtakinger og samarbeid mellom leverandører. Der kommer stadig nye aktører, som gjør planlegging og navigering i markedet mer komplekst, også for NRK.

Gjennom pandemien har mange leverandører endret sine driftsmodeller til løsninger med skytjenester og nye arbeidsmetoder, og NRK blir stadig mer avhengig av skyleverandører og skytjenester, også på publikumstjenester.

Manglende redundans i slike leveransene kan gjøre NRK ekstra sårbar.

Bruk av konsulenter og tredjepartsleverandører til utvikling og drift av kritiske eller interne prosesser og tjenester, gjør at vi stadig mister intern kompetanse og blir mer og mer avhengig av leverandørens evne til å beholde og erstatte *sin* kompetanse. I dagens situasjon med mangel på kompetanse i markedet og økende behov for kompetanse i NRK, er NRK også utsatt for ikke kunne styre egen utvikling i god nok grad.

Det kan ofte være en klar sammenheng mellom en produsent eller leverandørs holdning til grunnleggende menneskerettigheter og etiske forhold, og deres holdninger til sikkerhet. Norske sikkerhetsmyndigheter har gjennom flere år advart om spionasje- og sikkerhetsrisiko ved bruk av kinesisk teknologi. Flere kinesiske produsenter har for eksempel utviklet overvåkningssystemer og løsninger for deteksjon av etnisitet.

NRK gjennomfører risikovurderinger i forbindelse med anskaffelser, og fra 1. juli 2022 pålegger åpenhetsloven oss også å gjennomføre aktsomhetsvurderinger. Formålet med disse er å kartlegge risiko for brudd på grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold, inkludert i egne leverandørkjeder og hos øvrige forretningspartnere.

Trusler

Foto: Lokman Ghorbani/NRK

Desinformasjon og påvirkning

Trusselnivå: Høyt - Forventet økende

Nivå er satt på bakgrunn av den spente situasjonen i Europa. Påvirkningsoperasjoner er et normalt virkemiddel fra flere regimer i verden slik at trusselnivået, også om en ser bort fra Russland, anses å være moderat til høyt. Trusselnivå forventes å kunne variere noe gjennom året, avhengig av hvordan krigen i Ukraina og den politiske situasjonen mellom Russland og Vesten utvikler seg.

Foto: Simon Solheim/NRK

Desinformasjon er bevisst spredning av feilaktig eller villendene informasjon. Sammen med påvirkning, er dette en viktig del av det sammensatte trusselbildet. Gjennom koronapandemien økte mengden desinformasjon og konspirasjonsteorier rundt vaksinenes virkninger og pandemiens eksistens, og etablerte medier ble av enkelte sett på som en del av «fiendebildet», også i Norge.

Etter Russlands invasjon av Ukraina 24. februar 2022, har tilfanget av bilder i sosiale medier som hevdes å være fra bakken, vært enormt. Det er krevende å verifisere at bilder og informasjon som presenteres er ekte, og både NRK og de store nyhetsbyråene bruker mye tid på faktasjekk. Det er verdifullt for NRK å ha inngått et samarbeid med andre norske mediehus for å verifisere bilder og informasjon før publisering.

Videreformidling av feilaktig informasjon, og i verste fall desinformasjon og konspirasjonsteorier, er en alvorlig trussel mot NRKs troverdighet. I forkant av stortingsvalget i 2021 viet NRK derfor oppmerksomhet mot at egne journalister *kunne* bli påvirket til å videreformidle desinformasjon med hensikt å påvirke det norske valget slik man har sett i andre land.

Kontroll av frie medier er en økende tendens i flere land;

Russiske myndigheter driver massiv propaganda og har innført en ny lov for å kontrollere medier i eget land. Det er viktig for NRK å være tydelig de gangene vi videreformidler propaganda. NRK må oppgi hvem kilden er og hva som er bakgrunnen for at vi velger å publisere stoffet.

Kina ønsker å kontrollere media. NRK sin korrespondent har flere ganger blitt stoppet av myndighetene i sitt daglige journalistiske arbeid, og forsøkt hindret i sitt arbeid.

Qatar ønsker å vise frem sine beste sider i forbindelse med at landet skal arrangere fotball-VM i oktober 2022, samtidig som pressefriheten i landet angripes. Fengslingen av NRKs team høsten 2021 må ses på som et forsøk på å påvirke journalistikken. Teamet ønsket å sette fokus på forholdene for fremmedarbeiderne som bygger anleggene til mesterskapet, og ble beskylt for å ha filmet på privat grunn. Teamet ble holdt fengslet i 32 timer, avhørt flere ganger og tvunget til å gi fra seg alt utstyr. Alle opptak ble slettet og NRK fikk utstyret frigitt først flere dager senere.

Desinformasjon og påvirkning

Falske nettsider utnytter NRKs troverdighet. Sidene fremstår som redaksjonelle produkt og ser ut som de er skrevet av våre journalister. Kringkastingssjefen er navngitt som redaktør, også på sider som utgir seg for å være fra andre medier.

Falske sider spres via annonser i sosiale medier, i søketjenesten Bing og på nettsider, via SMS som utgir seg for å komme fra en venn, eller ved at svindlerne tar over kontoer i sosiale medier og deler nettsidene med offerets venner. Vi ser at sidene er profesjonelt laget, og alt tyder på at det er profesjonelle internasjonale aktører som står bak.

I dag brukes falske sider i stor grad til bedrageri. En utvikling der disse falske nettsidene formidler falske nyheter eller konspirasjonsteorier, vil være en enda større trussel for NRK og NRKs troverdighet. En utvikling der falske nettsider brukes til å spre konspirasjonsteorier eller andre falske nyheter kan være en del av en sammensatt operasjon for å skape uro og destabilisering.

Anmeldelser har så langt blitt henlagt. NRK har engasjert et eksternt firma til å hjelpe med å ta ned falske nettsider, men erfaring viser at sidene raskt dukker opp igjen. Mens det tidligere kun har vært utenlandske domenenavn bak sidene, har vi i det siste også sett falske nettsider med norske domenenavn.

De fleste av de store norske mediehusene er utsatt for falske nettsider, og mediene har derfor sammen henvendt seg til riksadvokaten. Riksadvokaten anerkjenner alvorligheten i falske nettsider, og det er opprettet dialog med myndighetene rundt problemstillingen.

Deep fake, deep voice eller manipulasjon av person i bilde og lyd er også en voksende trend. I NRK har vi sett en av våre journalister bli manipulert inn i et bilde der han angivelig drikker øl med en kilde. Bildet ble spredd for å svekke tilliten til NRKs journalist.

Skjermbilde av falsk NRK-artikkel

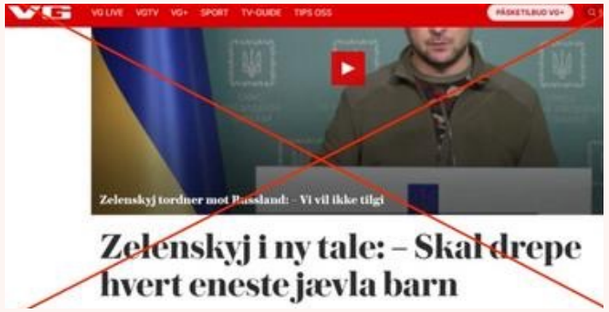

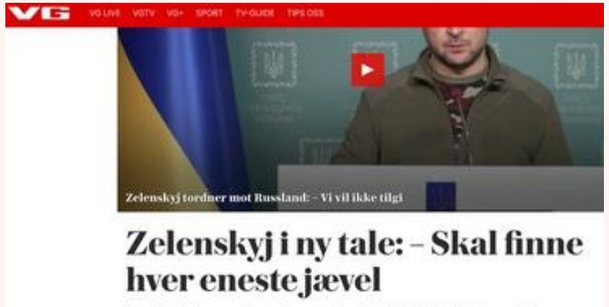

Skjermbilde av falsk VG-nettside (t.v) og den ekte (t.h)

Digitale angrep

Foto: Christian Fougner/NRK

Trusselnivå: Høyt - Forventet økende

NRKs økende digitalisering gjør oss til et mål for hele spekteret av trusselaktører, fra kriminelle enkeltaktører og opportunister, og helt opp til statsaktører slik vi ser i forbindelse med Ukraina-krigen nå. Trusselnivå vil variere, og kan tidvis forventes å øke, avhengig av politisk situasjon i verden og Europa spesielt. Det gjelder ikke minst i forbindelse med spesielle saks- eller regimekritiske produksjoner.

Digitaliseringen av NRK går fremover i høyt tempo i form av nye digitale produksjonsplattformer, smartere og heldigitaliserte bygg, og en økning i bruk av IT- og mobilt utstyr generelt. Alt dette øker muligheten for at NRK blir et tilfeldig offer for digitale angrep, men det betyr *også* at de som ønsker å ramme NRK via internett, får stadig flere mulige inngangsdører til NRKs verdier.

I 2021 var det over 40 kjente digitale destruktive angrep mot norske private og offentlige virksomheter. Trenden ser ut til å være økende i 2022, samtidig som mørketallene forventes å være store. Amedia-angrepet i desember 2021 er et eksempel som viser hvor sårbare media kan være ved destruktive angrep, selv om pressen og media sannsynligvis ikke var det direkte målet her. De fleste av Amedias nettaviser fungerte til tross for angrepet, takket være selvstendige IT-løsninger.

I konfliktsituasjoner, krise og krig ser man at media og sannheten ofte er noe av det første som blir angrepet. Krigen i Ukraina er et nært eksempel på dette i år.

Fra finalen i Eurovision Song Contest 2022 rapporteres det om ulike hendelser som så langt vurderes i kategorien digitale angrep. Den europeiske kringkastingsunionen (EBU) oppdaget under stemmegivningen uregelmessigheter i jurystemmene fra seks land. EBU besluttet derfor, ifølge regelverket, å underkjenne disse stemmene i samarbeid med selskapet som står for den tekniske delen av avstemmingen. I tillegg kunne Reuters melde at italiensk politi stoppet et pro-russisk hackerangrep mot Eurovision.

NRK er avhengig av at råstoff, arkivstoff og ferdig produsert innhold er tilgjengelig til enhver tid. I tillegg forvalter NRK informasjon med behov for beskyttelse, for eksempel kildeopplysninger, upublisert materiale og sensitive personopplysninger. Gjennom et systematisk forebyggende sikkerhetsarbeid beskytter vi informasjonen, også om et digitalt angrep skulle ramme virksomheten.

Digitale angrep

NRK stopper daglig flere forsøk på skadevareangrep, men enkelte ganger lykkes angriperne. I 2021 ble det avdekket et vellykket kryptojacking-angrep på en av NRKs plattformer. Denne typen skadevare utnytter offerets datamaskin til utvinning av kryptovaluta. Dette kan, om det ikke oppdages, gå ut over stabiliteten og senke hastigheten betraktelig på infiserte systemer. Sårbarheten som ble utnyttet kunne også gitt mulighet til mer alvorlige angrep om den ikke hadde blitt lukket.

Noen ganger åpner eller lager NRK selv digitale dører uten å være klare over det. Tidligere i år oppdaget NRK utstyr i egen produksjonskjede med skjulte digitale bakdører i programvaren. Dette kunne blitt utnyttet for å få ekstern tilgang direkte inn i våre nettverk. Omfanget av dette utstyret var sterkt begrenset og komponentene ble raskt fjernet fra nett etter at de ble oppdaget. Det ble i etterkant ikke avdekket noen tegn på at disse bakdørene hadde blitt benyttet, men om de hadde blitt brukt, kunne det fått kritiske følger.

Angripere benytter ofte minste motstands vei inn til en virksomhets nettverk, gjerne kombinert med sosial manipulasjon og nettfiske (phishing) mot medarbeidere eller samarbeidspartnere. Utnyttelse av både kjente og uoppdagede sårbarheter («Zero-days») i programvare, nettverkskomponenter, smart-bygg løsninger, tingenes internett (IoT) komponenter og tilsvarende, forsøkes alene eller i kombinasjon for å nå målet.

Kontinuerlig tilgjengelighet til NRKs innhold er kritisk for vårt nasjonale beredskapsansvar, og for å opprettholde tilliten i befolkningen. Sommeren 2022 ble NRK og Schibsteds nettaviser utsatt for flere tjenestenektangrep (DDoS). Konsekvensen ble at flere publikumstjenester var utilgjengelige i kortere perioder. En stadig økende digitalisering av NRKs produksjon og tjenester viser viktigheten av å fortsatt kunne beskytte oss mot denne typen trusler.

Det å gjennomføre digitale angrep betyr ikke at en angriper må besitte stor IT-teknisk kompetanse. Det er i dag mulig å kjøpe de fleste angrepsformer på det mørke nettet, og de enkleste former for tjenestenektangrep koster kun noen få dollar å få gjennomført. Truslene spenner derfor helt fra misnøyde enkeltpersoner til avanserte statsaktører.

Tegning: Ellen Wilhelmsen, NRK

Løsepengevirus
Løsepengeangrep er for de fleste mareritt å oppdage. Det kan ha katastrofale følger som tap av tilgjengeligheten til all digital informasjon og infrastruktur, og all produksjon kan stoppe helt opp. De mest avanserte virusene bruker kun få minutter fra aktivering til det meste av data er kryptert, slik at vi kan ha svært liten tid til å reagere. Krypteringen kan ofte være sluttfasen av et angrep, for å skape kaos og skjule angriperens spor i systemene. Ofte har det først blitt lastet ned større mengder informasjon, som igjen kan benyttes til videre utpresning.

Nylige rapporter viser at første krav om løsepenger i snitt var minst $2 millioner i 2021. Mørketallene er forventet å være store, men det tyder på at minst en tredjedel av alle som blir angrepet betaler løsepengekravet. Dessverre får virksomhetene sjelden tilgang til mer enn rundt halvparten av sin data og informasjon, så mye går ofte tapt selv om det betales.

Vold og trusler mot NRK medarbeidere

Trusselnivå: Moderat – Forventet uforandret

Nivå er satt på bakgrunn av offentlig og intern statistikk, og en erkjennelse av at det fortsatt kan finnes mørketall i egen organisasjon.

Antall som svarte ja på hovedspørsmålet «Har du vært utsatt for vold, trusler om vold, trakassering, sjikane, personforfølgelse eller uønsket oppmerksomhet i løpet av de siste to årene?»:

NRK totalt 11% som tilsvarer 221 personer
NDIV – 32% - 68 personer
DDIV – 13% - 75 personer
SAPMI – 13% - 7 personer
MDIV – 8% - 51 personer

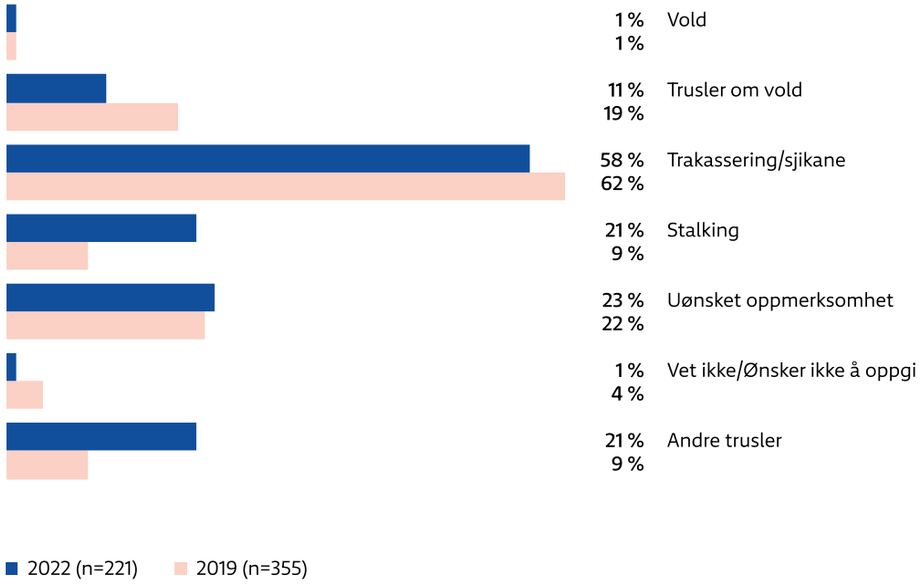

Medarbeiderne har først og fremst opplevd trakassering og sjikane. Markant økning av stalking og andre trusler siden 2019.

Medarbeidere i NRK opplever både vold og trusler om vold.

Et team fra Stor Oslo ble trakassert mens de rapporterte direkte i Dagsrevyen fra Stovner i mars 2021. Videre bulket ungdommene panseret på NRK-bilen ved å kaste isete snømasse ned på bilen idet teamet kjørte ut av parkeringshuset. Hendelsen ble anmeldt, men raskt henlagt til tross for at Riksadvokaten i sitt skriv har bedt politiet om å prioritere trusler mot journalister.

I 2020 ble en NRK-medarbeider utsatt for grov vold rett utenfor inngangen til radioresepsjonen. Saken ble anmeldt av NRK og kom senere for retten. Tiltalte ble i oktober 2021 kjent psykotisk av tingretten og dømt overført til tvungent psykisk helsevern.
NRKs spørreundersøkelse i mai 2022 om vold, trusler, trakassering, sjikane, stalking og uønsket oppmerksomhet viser at mange av NRKs medarbeidere opplever en eller annen form for ubehageligheter i forbindelse med jobben for NRK. Mest utsatt er de som jobber i Nyhetsdivisjonen, der 32 % av de som svarte sier at de har opplevd en eller annen form for ubehagelighet fra eksterne i løpet av de siste to årene. Dette er en økning fra 29% siden spørreundersøkelsen som ble gjennomført i januar 2019. Det er programledere og journalister som er mest utsatt i tillegg til de som jobber i publikumsservice.

Medarbeiderne har først og fremst blitt utsatt for trakassering og sjikane, men andelen som har vært utsatt for uønsket oppmerksomhet/stalking har økt siden spørreundersøkelse i 2019

E-post er den kanalen flest opplever å bli kontaktet gjennom, etterfulgt av sosiale medier.
38% av de som har opplevd noe de sist to årene har ikke varslet. De fleste oppgir at de ikke har delt det med noen på jobb fordi de ikke mente det var alvorlig nok. Det er en trussel mot journalistikken at ansatte ikke i større grad deler det de opplever av ubehag, i det minste med en kollega eller egen leder. Faren er at en lar seg påvirke til å endre journalistikk – enten ved å ikke orke å dekke enkelte stoffområder eller ved å la seg påvirke i forhold til innholdet som publiseres.

Norsk Journalistlag gjennomførte høsten 2021 en spørreundersøkelse rundt trakassering, trusler og vold mot journalister og redaktører i hele Norge. Resultatene herfra viser at 47 % hadde vært utsatt for minst en av formene for uønskede opplevelser de siste fem årene. Undersøkelsen viste også at mange av sakene norske medier anmelder blir henlagt. Dette ser vi også i NRK – saker vi anmelder blir dessverre som regel henlagt.

Tyveri og innbrudd

Trusselnivå: Moderat – Forventet uforandret

Nivå er satt på bakgrunn av offentlig statistikk og egne erfaringer.

Trusselnivået kan variere fra sted til sted, og må vurderes fra gang til gang i arbeid med risikovurderinger.

Anmeldte saker betegnet som «Eiendomstyveri» i Norge har de siste 10 år vært nedadgående med totalt 86 949 anmeldte saker i 2020.

Anmeldte saker betegnet som «Grovt tyveri» i Norge har falt kraftig de siste 10 år med totalt 4556 anmeldte saker i 2020.

Kilde: SSB.no

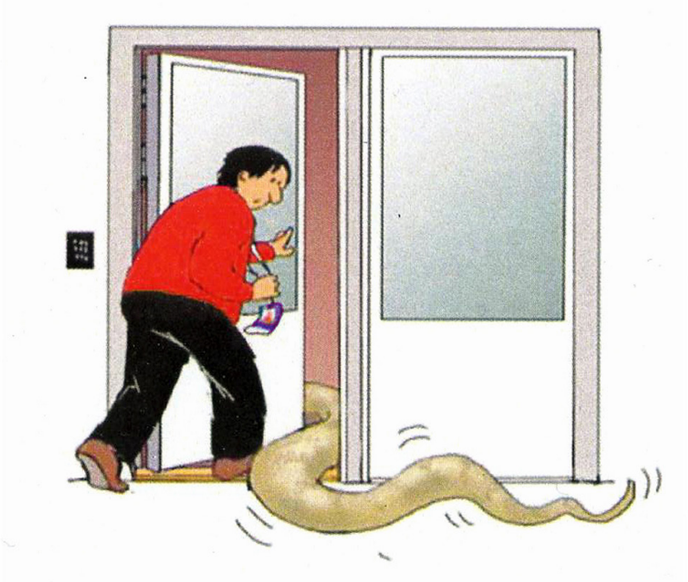

Slepp ikkje inn nokon utan kort.
Våg å spørje, tol å bli spurd!

Tegning: Ellen Wilhemsen,
design: Yaron Zagury

NRK forvalter lett omsettelige verdier som kan være mål for vinningskriminelle og andre med uærlige hensikter.

I bygninger og kjøretøy over hele landet har NRK teknologi og produksjonsutstyr for å kunne oppfylle NRKs oppdrag. Tap av slike verdier kan gå på bekostning av NRKs evne til å produsere innhold. I løpet av de senere år har NRK vært utsatt for tyverier som i ytterste konsekvens kunne påvirket produksjon.

I Norge er vi hjelpsomme og har tiltro til hverandre. Det gjelder også for medarbeidere i NRK, og uvedkommende kan utnytte dette. NRK har videre et tillitsbasert system for lån og bruk av utstyr, og med mange medarbeidere og mange eksterne leverandører og samarbeidspartnere, er dette sårbart dersom det finnes enkeltpersoner med uærlige hensikter.

NRK har forskjellige praksiser knyttet til avhending av utstyr. Det varierer fra at alt skal behandles som avfall, til at medarbeidere kan overta utstyr til privat bruk. Det er sannsynligvis mørketall på rapportering av mindre tyverier grunnet nevnte praksis, og dette bidrar til usikkerhet rundt hvor stort tap NRK har.

Kriminelle og andre med vinnings hensikt kan påvirke trusselnivået for NRK gjennom økt uønsket aktivitet. Den kriminelle kan ha ett mål, men ser muligheter underveis til å oppnå et annet mål, og utnytter dette. For eksempel kan en sykkeltyv se mulighet til å tilegne seg mer enn en sykkel hvis personen oppdager en åpen dør han kan ta seg inn gjennom.

De siste årene har det vært en nedgang i anmeldelser knyttet til eiendomstyveri og annet tyveri totalt for landet. Lokale variasjoner forekommer, og man skal ikke se bort fra en viss underrapportering knyttet til antall anmeldelser. Form og innhold i NRKs aktivitet kan påvirke trusselnivået mot NRK. Flytteprosjekter, arrangementer, redaksjonelt arbeid og andre aktiviteter må vurderes. For å sette nivå lokalt er dialog med blant annet politi viktig for å forstå truslene.

Spionasje og informasjonstyveri

Trusselnivå: Høyt - Forventet uforandret

Nivået sees i sammenheng med «digitale angrep», men nivå er satt spesielt med tanke på trusselen fra avanserte kriminelle grupper samt statsaktører. Trusselnivå vil her også kunne forventes å variere noe gjennom året, ikke minst i forbindelse med spesielle saker eller regimekritiske produksjoner.

Pegasus

Er en svært avansert spionprogramvare, utviklet av Israelske NSO Group i utgangspunktet kun for statlig bruk. Det har vært under utvikling siden 2011, men blitt kjent først de senere år. Pegasus kan installeres skjult («Zero-click») på mobiltelefoner, uten at bruker klikker på linker eller selv ubevist installerer den på andre måter. Spionprogrammet kan overvåke og videresende omtrent alt på mobiltelefonen, samt skjult aktivere både mikrofon og kamera. Journalister, politikere, flere statsoverhoder med mer har blitt bekreftet overvåket av spionvaren.

Illustrasjon: Zoaring

Enkeltpersoner eller miljøer i NRK har tilgang til sensitive opplysninger om og fra kilder, upublisert materiale og annen informasjon som trenger beskyttelse. I ytterste konsekvens kan informasjon på avveie få konsekvenser for kilders liv og helse, og skade NRKs omdømme.

Forarbeidet til Brennpunkt-dokumentaren «Muldvarpen» var et arbeid som behandlet slike sensitive opplysninger. Journalistisk arbeid med tidsaktuelle temaer som krig, flyktningspionasje, industrispionasjen og påvirknings-operasjoner er blant arbeid som også vil kunne inneholde informasjon som vi ikke kan se bort fra at utenforstående er interessert i å få tilgang til.

Informasjonsinnhenting kan forekomme fysisk ved at aktører bygger opp tillitsforhold over tid, før offeret intetanende eller ved press og manipulasjon gir fra seg sensitiv informasjon. Avanserte stats- eller statssponsede aktører kan bruke lang tid på tillitsbygging og sosial manipulasjon, før selve innhentingen finner sted. Informasjon er en salgsvare, og selges både mellom internasjonale kriminelle aktører og direkte til statsaktører.

Digital informasjonsinnhenting for eksempel gjennom spionvare, eller nedlastning av sensitiv informasjon fra virksomheter, skjer gjerne før en angriper etterpå utløser et løsepengevirus. I tillegg til å kreve penger for å låse opp krypterte data, ser man ofte at angriperen kommer med flere trusler, såkalt dobbel- eller trippelutpressing, for å få betalingen til å skje raskest mulig. Det kommer gjerne trusler om offentliggjøring av sensitiv informasjon, gjennomføring av tjenestenektangrep eller at offerets samarbeidspartnere, kunder eller leverandører vil bli informert om at sensitiv informasjon om disse kan være på avveie. Frykten i seg selv, for at informasjon eller personopplysninger er på avveie, blir gjerne utnyttet.

NRK vurderer trusselen særskilt fra sak til sak der det er identifisert behov for spesiell aktsomhet i forbindelse med kritiske artikler, dokumentarer eller andre sensitive prosjekter. Ekstra sikkerhetstiltak ble for eksempel iverksatt i forbindelse med dekningen av OL i Beijing, da risikoen for spionasje og informasjonstyveri ble ansett som forhøyet i Kina. I 2022 innførte også NRK egen sensitivitetsklassifisering og merking av informasjon som kan ha særskilt behov for beskyttelse, som et av flere viktige tiltak mot denne trusselen.

Bedrageri mot NRK og NRK-medarbeidere

Trusselnivå: Høyt - Forventet uforandret

Nivå er satt på bakgrunn av informasjon som fremkommer i de offentlige trusselvurderingene.

Nettfisking

En av de mest vanlige innledende angrepsformene som blir stadig mer avanserte og automatiserte. Utføres ofte ved masseutsending av e-poster som leder ofrene til falske nettsider, hvor de igjen kan blir lurt til å oppgi eksempelvis påloggingsinformasjon, BankID eller kredittkortinformasjon. Nettfisking kan i tillegg til bedrageri også benyttes som første steg til destruktive digitale angrep, for å plante skadevare.

Spear-Phishing; Angrep mot spesifikke virksomheter eller personer.
Smishing; Angrep utført gjennom SMS.
Vishing; Angrep utført via telefonsamtaler.

DNB rapporterte om hele 568 prosent økning fra året før i antallet som ble lurt av en eller annen form for phishing i 2021.

Direktørsvindel er tilsynelatende ekte e-poster sendt av kriminelle aktører, hvor de har forfalsket («spoofet») avsender på direktørnivå. Sendes til virksomhetens ansatte, ofte med en falsk betalingsanmodning som haster.

Skiftet av kringkastingssjef i NRK har potensiale til å bli forsøkt utnyttet i form av direktørsvindel, målrettet nettfisking, eller gjennom falske kontoer i sosiale media. Generelt vil tiden det tar før ny ledelse har «satt seg», alltid gi et mulighetsrom for kriminelle aktører.

Årlig tapes det milliardbeløp i forskjellige former for bedrageri i Norge. Bedrageritrusselen er generelt ansett som høy både mot enkeltpersoner og norske virksomheter. Aktørene er ofte svært godt organiserte og opererer over flere land, noe som gjør straffeforfølgelse utfordrende.

En metode som ofte brukes er «phishing», på norsk omtalt som nettfisking. NRK ser i tillegg en stadig økning i misbruk av NRK som merkevare og kjente NRK-profiler i bedrageriforsøk. Dette vises i form av falske nettsider, artikler som reklamerer for skjønnhets- eller investeringsprodukter. En endring den siste tiden har vært misbruk av NRK i falske videoreklamer.

I forkant av valget i 2021 fikk NRK slettet flere falske NRK-sider på Facebook, blant annet en side som framsto som NRK Super. NRK har også sett flere eksempler på profiler på sosiale medier som framstår å være NRKs profilerte medarbeidere, og falske «ukjente» profiler som oppgir at de jobber i NRK. Dette antas å være en problemstilling som vil fortsette.

Kriminelle aktører utnytter ofte internasjonale hendelser og usikkerhet generelt i sine metoder. Krigen i Ukraina blir dessverre også utnyttet av kriminelle, både i form av tradisjonelle falske innsamlingsaksjoner samt som tema for nettfiskingsangrep via epost og på sosiale media.

«Deepfake»-teknologi som skaper realistiske falske videobilder og falsk tale med profilerte personer er ennå ikke benyttet i betydelig grad av bedragere eller i forbindelse med falske nyheter der NRK har vært misbrukt. Teknologien utvikles raskt og innholdet blir mer og mer realistisk, så skadepotensialet kan være svært stort. For eksempel kan en se for seg at en forfalsket ansatt, leder eller direktør ringer og ber om en hasteoverføring av penger. Økokrim har i 2022 uttalt at flere norske virksomheter har blitt ofre for deepfake bedragerier i millionklassen i den senere tid, og at de er bekymret over utviklingen på dette området.

Terrorisme og voldelig ekstremisme

Trusselnivå: Moderat- Forventet uforandret

I Norge legger NRK trusselnivået satt av norske myndigheter til grunn. NRK har likevel ikke justert opp eget trusselnivå til "Høyt" i tråd med norske myndigheter etter skytingen i Oslo 25. juni 2022. Det økte trusselnivået antas å ikke rette seg mot medier eller NRK spesielt, men PSTs gjeldende trusselnivå bør legges til grunn for særskilte arrangementer den kommende tiden.

I NRK inngår trusselvurderinger rundt ekstremisme og terror i risikovurdering før oppdrag med forhøyet risiko. Dette er spesielt viktig ved oppdrag internasjonalt.

Foto: Christian Fougner, NRK

Terrorisme og voldelig ekstremisme rettet mot NRK kan ramme alt fra team ute på oppdrag til bygninger indentifisert med NRK.

Nasjonal trusselvurdering 2022 beskriver at fiendebildet til høyreekstreme omfatter tradisjonelle medier, og at det i fiendebildet til ekstreme islamister inngår institusjoner eller personer som oppfattes å fornærme religionen islam. Når medier omtales som et objekt, må NRK ta høyde for at NRK kan være et foretrukket objekt blant mediemål. NRK kan heller ikke se bort fra at NRK eller medarbeidere i NRK kan bli møtt med påstand om å være eller opptre fornærmende som en følge av innholdsproduksjon.

Det å drive journalistikk innebærer for NRK også å reise til områder eller arrangementer der trusselen om terror og voldelig ekstremisme kan være høyere enn det vi til daglig omgir oss med, enten ved at det generelle trusselnivået er høyere eller at trusselnivået mot journalister spesifikt, er høyrere. Kunnskap om det lokale trusselnivået er viktig for NRK for å kunne gjøre gode risikovurderinger, noe vi har sett verdien av både i Afghanistan og Ukraina det siste året.

Trusselnivået varierer fra land til land, og endringer kan brått forekomme. NRK legger til grunn informasjon fra lokale myndigheter, informasjon som kommer frem i UDs reiseråd og informasjon fra samarbeidspartnere, for å være i stand til å forstå og hensynta det løpende trusselnivået.

Om NRKs trusselvurdering

Foto: Morten Andresen, NRK

Trusselaktører

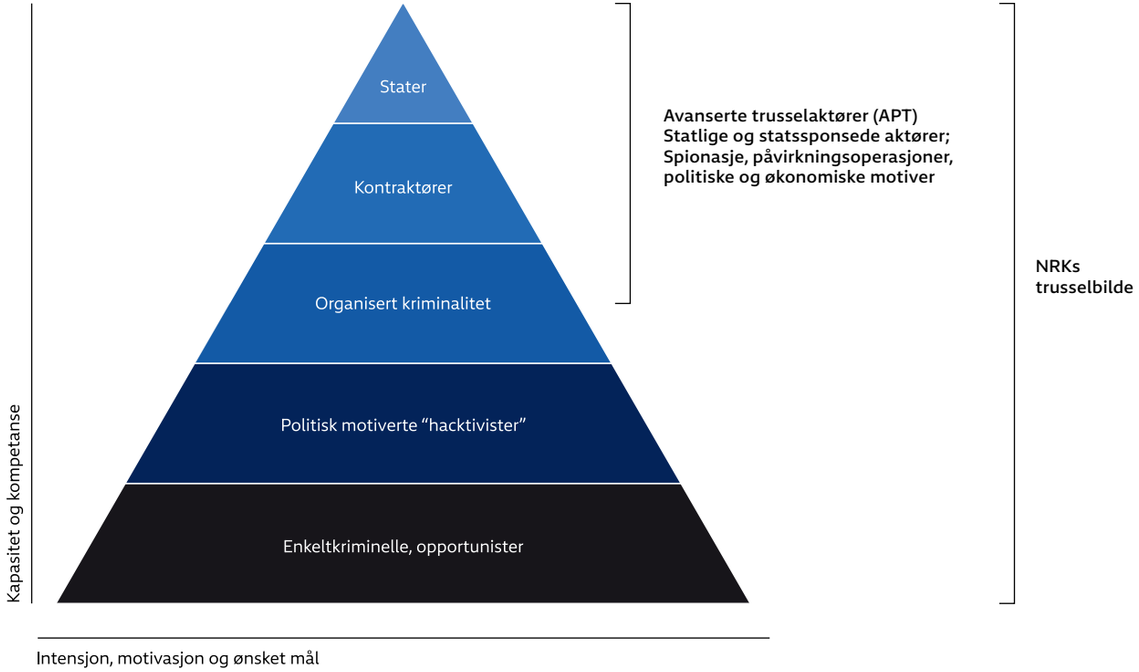

NRKs trusselvurdering er utarbeidet av Sikkerhets-avdelingen med bidrag fra andre fagmiljøer i NRK. Vurderingen dekker forventede relevante trusler mot NRK som virksomhet ett til to år fremover i tid. Arbeidet ble ferdigstilt 31. juli 2022.

Trusselnivå fastsettes på en skala med 5 nivåer:
Svært høyt – Høyt – Moderat – Lavt – Ubetydelig

Risikonivå i NRK fastsettes ut fra sannsynlighet og konsekvens. Vi kan for eksempel ha et høyt trusselnivå, men gode sikkerhetstiltak kan være med å redusere sannsynligheten for at hendelsen inntreffer, slik at samlet risiko igjen kan være lavere.

Trusselnivå benyttes som en av faktorene i en risikovurdering for å anslå sannsynlighet for at en tilsiktet uønsket hendelse kan inntreffe.

Nivå baseres på en kombinasjon av analyse og faglige vurderinger av opp til fem indikatorer, satt for relevante trusselaktører innen hver trusselkategori.

Tilstedeværelse: Er aktøren antatt til stede eller kan den nå verdiene på andre måter (digitalt, via tredjepart eller tilsvarende)?
Kapasitet: Er det antatt eller demonstrerte evner hos aktører til å utføre handlingene som kan ramme NRKs verdier?
Intensjon: Eksisterer det, eller antas det å eksistere en vilje eller ønske om å ramme NRKs verdier?
Historikk: Eksisterer det påviselig aktivitet over tid, mot NRK eller tilsvarende virksomheter?
Målvalg: Eksisterer det ny og pålitelig informasjon som indikerer forberedelse av et nært forestående angrep direkte rettet mot NRK?

Eksterne referanser og kilder

PST - Nasjonal trusselvurdering 2022
Økokrims trusselvurdering 2022
Politiets trusselvurdering 2022
NSM - Risiko 2022
Fokus 2022 - Etterretningstjenesten
DNB Annual Fraud Report 2021
Microsoft Digital Defense Report 2021
Reporters Without Borders

Bidragsytere til rapporten:
Øyvind Vasaasen, Rita Nottveit, Marcel Ohrø, Wegard Østby, Tor Willy Laursen, Christian Fougner, Lars Eirik Berg, Sidsel Avlund, Aditi Pandey, Kai Johansen m.fl.

Design: ANTI